

Osmrtnica – Franc Kukovica (1933–2025)

Borec za pravico, pedagog, narodni buditelj, podpredsednik ZSO, mož in oče

Franc Kukovica se je rodil leta 1933 v času, ko so se nad Evropo že zbirali temni oblaki nacizma. Že kot mlad kurir je v času druge svetovne vojne pomagal očetu in tvegaval življenje za svobodo. A ena najtežjih preizkušenj ga je doletela v mladosti, ko je v delovni nesreči v tovarni celuloze Obir umrl njegov oče. Med študijem v Ljubljani, je spoznal svojo življenjsko sopotnico Slavko. Zaradi zaprte meje med Jugoslavijo in Avstrijo takrat ni mogel na očetov pogreb. Boleča izkušnja, ga je globoko zaznamovala in mu vtisnila zavest, da odprte meje niso samoumevne, temveč temeljna človekova pravica. Naj bo to tudi opomin današnjim generacijam, da nadzor na mejah – kot ga Avstrija že leta izvaja brez objektivnega razloga – ni le birokratska formalnost, temveč lahko globoko poseže v človeško dostojanstvo.

Po vrnitvi na Koroško je Franc, preden je bil sprejet za učitelja v deželno službo, moral delati nekaj let v tovarni celuloze Obir. Ko je postal direktor ljudske šole v Žitari vasi, je leta 1981 uvedel dvojezične napise in s tem simbolno in praktično utrdil prisotnost slovenskega jezika v javnem prostoru. Bil je soustanovitelj in dolgoletni predsednik Strokovnega pedagoškega združenja, ki je pripravilo številne učbenike in didaktična gradiva za slovenski jezik in dvojezični pouk.

Leta 1982 je bil skupaj z Ludvikom Ogrisom izvoljen za podpredsednika Zveze slovenskih organizacij (ZSO). V tem obdobju je ZSO oblikovala nov program, ki je temeljil na štirih ključnih načelih:

- Samopomoč na vseh področjih delovanja skupnosti,
- Enotnost v bistvenih narodnostnih vprašanjih,
- povezovanje z demokratičnimi silami v Avstriji in
- sodelovanje z matičnim narodom na vseh ravneh.

Kukovica je bil glas ljudi s terena, ki je poznal realne probleme in se ni bal soočati se z oblastjo. Bil je motor številnih pobud, od ustanavljanja kulturnih domov in vrtcev do pravnih bitk za dvojezična spričevala in šolstvo.

Zaradi svojega neomajnega stališča je bil dvakrat izključen iz Socialdemokratske stranke Avstrije (SPÖ) – prvič, ko se je kot predsednik krajevne organizacije uprl odstranitvi dvojezičnih napisov, in drugič, ko je kot predsednik Strokovnega pedagoškega združenja vztrajal pri strokovni neodvisnosti. A Kukovica ni klonil. Njegova trma je bila orodje pravičnosti, ne osebne koristi.

Dediščina, ki ostaja

- Dvojezična spričevala v ljudski šoli.
- Pravniki v praksi – sodeloval je pri pritožbi na ustavno sodišče, ki je leta 2000 prinesla dvojezični pouk za 4. razred.
- Bil je avtor in soavtor številnih učbenikov in didaktičnih pripomočkov za dvojezični pouk.
- Pobudnik spominskih obeležij žrtvam nacizma.
- Soustanovitelj otroške folklorne skupine SPD Trta, ki je dve desetletji pod vodstvom njegove žene Slavke negovala slovensko kulturo.
- Kot priča časa nacizma na Koroškem je bil neutrujen sogovornik mladini, ko je še do nedavnega obiskoval šole po Koroškem in Štajerskem ter potrpežljivo dajal intervjuje zainteresiranim.

Kukovica je razumel, da politika pogosto ne rešuje problemov, temveč jih zavlačuje. Zato je vztrajal pri neposrednem delovanju, konkretnih rešitvah in nepopustljivem zagovarjanju pravic. Bil je človek, ki je znal poslušati, a tudi jasno povedati, kje so meje kompromisa.

Franc Kukovica je bil več kot zgled – bil je temelj. Njegovo življenje nas uči, da se pravica ne zgodi sama od sebe, da je treba zanjo vztrajati, se izpostaviti in včasih tudi plačati ceno. A prav zaradi takih ljudi danes še govorimo slovensko na Koroškem. V imenu vseh, ki smo ga poznali, spoštovali in se od njega učili, izrekamo iskreno zahvalo in globoko sožalje njegovi družini, v zavesti, da je njegovo delo pustilo neizbrisen pečat. Naj počiva v miru!